

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Uznání rozhodnutí ze třetích zemí v judikatuře Nejvyššího soudu

Cílem tohoto článku je představit dílčí otázky spojené s problematikou uznání rozhodnutí vydaných soudy některých třetích zemí a odpovědi na ně, jak vyplývají z judikatury Nejvyššího soudu. Článek se věnuje uznání rozhodnutí vydaných soudy třetích zemí, se kterými má Česká republika uzavřené bilaterální smlouvy o právní pomoci (např. Rusko, Ukrajina či Vietnam),[1] a to zvláštním rozhodnutím na základě samostatného řízení.

Uznání a výkon rozhodnutí ze třetích zemí v majetkových věcech

Bude-li se jednat např. o rozhodnutí soudu Ruské federace, které by mělo být uznáno soudem České republiky, neaplikujeme přímo použitelná ustanovení práva Evropské unie. Podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „**nařízení Brusel I bis**“), i podle Nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství, se totiž uznávají pouze rozhodnutí vydaná ve členských státech Evropské unie.

Relevantní právní úpravou, která tak přichází v úvahu, jsou bilaterální smlouvy o právní pomoci uzavřené s jednotlivými státy. Zmíněné bilaterální smlouvy stanoví, že smluvní strany uznávají a vykonávají rozhodnutí justičních orgánů vydaná na území druhé smluvní strany, a to podle podmínek stanovených ve smlouvě.[2] Smlouvy dále upravují postup pro výkon rozhodnutí[3] a stanoví, v jakých případech může být uznání a výkon rozhodnutí odmítnuto.[4] Právní úprava uvedených bilaterálních smluv týkající se uznání a výkonu rozhodnutí v majetkových věcech je značně podobná. Pro účely tohoto článku však je používána textace Smlouvy, tj. Smlouvy mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška ministra zahraničních věcí č. [95/1983](#) Sb. ze dne 12. 8. 1982), přičemž nástupnickými státy smluvních stran jsou Česká republika a Ruská federace.

Právním předpisem, ke kterému může být při uznání a výkonu rozhodnutí ze třetích zemí také přihlédnuto, je zákon č. [91/2012](#) Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „**ZMPS**“) a také zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád (dále jen „**OSŘ**“).

Dle § 2 ZMPS[5] se ZMPS použije jen v mezích vyhlášených mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána. Pokud tedy bilaterální smlouva určitou materii upravuje, má před ZMPS přednost. Uznání a výkon cizích rozhodnutí upravuje zejména § 14 - 16 ZMPS týkající se účinků cizích rozhodnutí, překážek uznání pravomocných cizích rozhodnutí a uznání cizích rozhodnutí. Právní normy ZMPS týkající se řízení o uznání cizího rozhodnutí potom mají přednost před ustanoveními OSŘ na základě pravidla *lex specialis derogat legi generali*.

Uznání vs. výkon cizího rozhodnutí a určení místní příslušnosti soudu

Nejvyšší soud v usnesení ze dne 4. listopadu 2020, č.j. 20 Cdo 3034/2020-90, řešil otázku místní příslušnosti soudu pro řízení, v rámci kterého je navrhováno uznání a výkon rozsudku vydaného

soudem Ruské federace, kterým bylo rozhodnuto o vypořádání majetkových vztahů manželů, přičemž předmětem vypořádání byla pouze práva k nemovitým věcem zapsaným v českém katastru nemovitostí (výsledkem bylo určení spoluvlastnických podílů každého z bývalých manželů ve výši 1/2).

Místně příslušný soud navrhovatel určil podle pravidel pro určení místní příslušnosti soudu pro výkon rozhodnutí, konkrétně podle § 252 odst. 4 písm. b) OSŘ, podle kterého je místně příslušným soud, v jehož působnosti se nacházejí nemovité věci, kterých se navrhovaný výkon rozhodnutí týká. Druhým účastníkem řízení byla vznesena námitka místní nepřislušnosti s odůvodněním, že předmětný rozsudek nemůže být předmětem výkonu ve smyslu OSŘ, a že se jedná o řízení o uznání cizího rozhodnutí. Pravidlo pro určení místní příslušnosti soudu pro řízení o uznání cizího rozhodnutí přitom stanoví § 16 odst. 2 ZMPS. Soud prvního stupně svou místní příslušnost potvrdil a tento jeho závěr byl potvrzen odvolacím soudem s odůvodněním, že to, zda bude cizí rozhodnutí způsobilé výkonu, se rozhodne v rámci řízení.

V této věci bylo podáno dovolání, přičemž Nejvyšší soud usnesením ze dne 4. listopadu 2020, č.j. 20 Cdo 3034/2020-90, rozhodnutí odvolacího soudu změnil tak, že se mění rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že vyslovuje svou místní nepřislušnost a věc má být postoupena na soud, který je místně příslušný dle § 16 odst. 2 ZMPS. Nejvyšší soud totiž dospěl k závěru, že se jedná o uznání cizího rozhodnutí, neboť navrhovatel se rozhodl pro zahájení zvláštního řízení pro uznání cizího rozhodnutí, čemuž nic (Smlouva ani ZMPS) nebrání. Smlouva však nestanoví podmínky pro zvláštní řízení o uznání cizího rozhodnutí, a tak je na místě aplikovat § 16 odst. 2 ZMPS, který zvláštní řízení o uznání cizího rozhodnutí upravuje a stanoví, že příslušným je okresní soud, který je obecným soudem toho, kdo uznání navrhuje, jinak okresní soud, v jehož obvodu nastala nebo může nastat skutečnost, pro kterou má uznání význam, jestliže zákon (ZMPS) nestanoví něco jiného.

Rozsudek bez nařízení jednání

Nejvyšší soud se v nedávné době vyjádřil také k otázce rozhodnutí o uznání (či neuznání) rozhodnutí bez nařízení jednání, jak soudu umožňuje § 16 odst. 2 ZMPS. Předmětné ustanovení stanoví, že soud o uznání rozhoduje rozsudkem, přičemž jednání nemusí nařizovat.

Nejvyšší soud však dal v nedávné době hned dvakrát jednoznačně najevo, že tato možnost soudu rozhodnout bez nařízení jednání není absolutní.

Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 14. června 2022, č.j. 20 Cdo 1375/2022-307, zrušil rozsudek odvolacího soudu, kterým bylo uznáno cizí rozhodnutí, a vrátil věc k dalšímu řízení, ve kterém budou účastníci slyšeni a popř. k rozhodnému skutkovému stavu proběhne dokazování. V předmětném řízení byl veden spor o to, zda je dán důvod pro odmítnutí uznání rozhodnutí soudu Ruské federace, a to pro nedostatek pravomoci ruského soudu. Oba účastníci navrhovali velké množství důkazů, neboť předmětem sporu bylo bydliště jednoho z účastníků řízení a otázka, zda jeho změna nebyla vedena za účelem obcházení norem mezinárodního práva soukromého a procesního. V této věci rozhodl soud prvního stupně bez nařízení jednání tak, že se návrh na uznání rozhodnutí zamítá. Odvolací soud tento rozsudek - rovněž bez nařízení jednání - změnil tak, že se rozhodnutí ruského soudu uznává.

Nejvyšší soud se ve výše uvedeném rozsudku odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. září 2021, sp. zn. 20 Cdo 705/2021, podle něhož zpochybňují-li odvolatelé důvody, pro které bylo odepřeno uznání cizího rozhodnutí, domáhají se práva být slyšeni a navrhují provést relevantní důkazy, nelze o odvolání rozhodnout bez nařízení jednání. V tomto případě se jednalo o odepření uznání cizího rozhodnutí dle čl. 45 nařízení Brusel I bis, přičemž Nejvyšší soud uvedl, že je nezbytné přiměřeně aplikovat § 18 ZMPS, který také stanoví, že soud může rozsudkem rozhodnout v řízení o

uznání rozhodnutí bez nařízení jednání.

Výlučná pravomoc a uplatnění námítky nedostatku pravomoci v cizozemském řízení jako podmínka pro odmítnutí uznání rozhodnutí

Další otázkou, ve které se prolíná právní úprava ZMPS a bilaterálních smluv, jsou podmínky pro odmítnutí uznání a výkonu rozhodnutí. Smlouva obsahuje vlastní vymezení podmínek pro odmítnutí uznání cizího rozhodnutí. Jedním z důvodů pro odmítnutí uznání a výkonu rozhodnutí je, že je k řízení dána výlučná pravomoc orgánů smluvní strany, na jejímž území má být rozhodnutí uznáno a vykonáno (ať už dle Smlouvy nebo dle právních předpisů smluvní strany, na jejímž území má být rozhodnutí uznáno a vykonáno).

Pojem výlučné pravomoci lze chápat tak, že výlučná pravomoc je dána, pokud za daných okolností není možné dovodit současně také pravomoc soudů druhé smluvní strany, v tomto ohledu si účastníci nemohou vybrat; o pravomoc fakultativní by šlo jen tehdy, kdyby si účastníci vybrat mohli.[\[6\]](#)

Nejvyšší soud v souvislosti s tímto důvodem pro odmítnutí uznání rozhodnutí také uvedl, že nepovažuje za podstatné, zda žalovaná namítala nedostatek pravomoci ruského soudu již v průběhu cizozemského soudního řízení.[\[7\]](#) Taková povinnost totiž ze Smlouvy nevyplývá, a není tak podmínkou pro úspěšné uplatnění námítky nedostatku pravomoci cizího soudu jako důvodu pro odmítnutí uznání cizího rozhodnutí. Nejvyšší soud uvedl, že taková povinnost nevyplývá ani z žádného ustanovení ZMPS.[\[8\]](#) Zde je vhodné dodat, že § 15 ZMPS upravuje překážky pro uznání rozhodnutí, a mj. stanoví jako překážku skutečnost, že „*věc náleží do výlučné pravomoci českých soudů, nebo jestliže by řízení nemohlo být provedeno u žádného orgánu cizího státu, kdyby se ustanovení o příslušnosti českých soudů použilo na posouzení pravomoci cizího orgánu, ledaže se účastník řízení, proti němuž cizí rozhodnutí směřuje, pravomoci cizího orgánu dobrovolně podrobil*“. Toto ustanovení ZMPS se však neaplikuje na uznání rozhodnutí ruského soudu, neboť Smlouva v čl. 60 sama stanoví překážky uznání a výkonu, a tato právní úprava má dle § 2 ZMPS přednost.

Důvodem, proč se tímto Nejvyšší soud v citovaném rozsudku vůbec zabýval, byla skutečnost, že odvolací soud v rámci svého odůvodnění rozsudku, kterým cizí rozhodnutí uznal, zdůraznil, že žalovaná námítku nedostatku pravomoci neuplatnila v rámci cizozemského soudního řízení a tohoto řízení se aktivně účastnila.[\[9\]](#) Nejvyšší soud tak postavil na jisto, že taková argumentace není při aplikaci čl. 60 Smlouvy na místě.

Výklad pojmu bydliště ve Smlouvě

Jedním z jurisdikčních kritérií používaných ve Smlouvě je bydliště, resp. území, na kterém mají manželé společné bydliště (čl. 25 odst. 1 Smlouvy). Společným bydlištěm je nutno rozumět bydliště manželů na území téže smluvní strany, ne nutně bydliště na stejné adrese. K tomuto závěru lze dospět i systematickým výkladem čl. 25 Smlouvy, když odstavec 2 upravuje situaci opačnou, tj. situaci, kdy má jeden z manželů bydliště na území jedné smluvní strany a druhý na území druhé smluvní strany.[\[10\]](#)

Samotný pojem bydliště není v rámci Smlouvy definován. Nejvyšší soud tak ve svém rozsudku ze dne 14. června 2022, č.j. 20 Cdo 1375/2022-307, přistoupil k jeho výkladu podle českého práva a odkázal se na dřívější rozhodnutí Nejvyššího soudu, které se zabývalo výkladem pojmu bydliště podle zákona č. [97/1963](#) Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.[\[11\]](#) I bydlištěm dle Smlouvy je tak zejména místo, kde má fyzická osoba svůj byt, rodinu, popř. kde pracuje, jestliže tam také bydlí. Bydliště je obvykle vykládáno jako obec, resp. městský obvod, v němž osoba bydlí s úmyslem se zde trvale zdržovat.

Zákaz obcházení zákona (§ 5 ZMPS) a bilaterální smlouvy

Nejvyšší soud se také zabýval otázkou, zda se při posuzování důvodů pro odmítnutí uznání cizího rozhodnutí, konkrétně nedostatku mezinárodní příslušnosti soudu, který rozhodnutí vydal, má přihlížet k § 5 ZMPS.^[12] Jinými slovy, zda má soud přihlížet ke skutečnostem, které sice zdánlivě založily mezinárodní příslušnost cizího soudu, ale které byly vytvořeny uměle za účelem obejití pravidel mezinárodní příslušnosti.

Jak již bylo uvedeno výše, podle ustanovení § 2 ZMPS se zákon použije v mezích ustanovení vyhlášených mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána, a přímo použitelných ustanovení práva Evropské unie.

Podle ustanovení § 5 ZMPS se „nepřihlíží (...) ke skutečnostem vytvořeným nebo předstíraným záměrným jednáním v úmyslu, aby se těch ustanovení tohoto zákona, od nichž se nelze odchýlit ujednáním stran, nepoužilo nebo aby se jich použilo jinak, než kdyby takto vytvořené nebo předstírané skutečnosti nebyly“.

V návaznosti na výše uvedené pak Nejvyšší soud konstatoval, že je nutné posoudit, zda změna bydliště jednoho z účastníků řízení nebyla dočasná a účelová s úmyslem ovlivnit kolizní normy mezinárodního práva soukromého. Tj., zda se žalobce nedopustil obcházení zákona v podobě účelové změny bydliště s úmyslem vyloučit pravomoc českých soudů a dosáhnout možnosti projednat věc u soudu v Ruské federaci a podle ruského práva.

Přestože se tedy dle textace § 5 ZMPS může zdát, že se dané ustanovení zabývá jen zákazem obcházení norem ZMPS, princip poctivosti a zákaz obcházení norem mezinárodního práva soukromého a procesního se uplatní i v případě bilaterálních smluv, aniž by musely obsahovat obdobné ustanovení.

Stručně lze shrnout závěry Nejvyššího soudu týkající se uznání rozhodnutí ze třetích zemí následovně:

- **I pro zvláštní řízení o uznání cizího rozhodnutí vydaného soudem na území třetí země, se kterou má Česká republika uzavřenou bilaterální smlouvu o právní pomoci, se aplikuje § 16 ZMPS, konkrétně odstavec 2. Podle tohoto ustanovení se určí místní příslušnost soudu.**
- **Soud sice může o uznání rozhodnutí rozhodnout bez nařízení jednání, ale tato možnost není absolutní a jednání by mělo být nařízeno zejména v případě, že existuje spor ohledně uznání, resp. důvodů pro jeho odmítnutí, účastníci navrhnou provedení důkazů a domáhají se práva být slyšeni.**
- **Upravuje-li smlouva důvody pro odmítnutí uznání, § 15 ZMPS se nepoužije.**
- **Pojem bydliště, není-li v bilaterální smlouvě definován, má být vykládán dle českého práva jako místo, kde osoba bydlí s úmyslem se zde trvale zdržovat.**
- **I při aplikaci jurisdikčních a kolizních norem bilaterálních smluv se uplatní princip zákazu obcházení zákona dle § 5 ZMPS a ke skutečnostem, které byly vytvořeny nebo předstírány s úmyslem vyhnout se aplikaci kogentních jurisdikčních či kolizních norem, se nepřihlíží.**

JUDr. Helena Svoboda Skalská, Ph.D.,
advokátka

[BRODEC & PARTNERS s.r.o., advokátní kancelář](#)

Rubešova 162/8
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 247 215
e-mail: info@akbrodec.cz

[1] Česká republika takovou smlouvu uzavřela např. s Ukrajinou, Vietnamem, Kubou, Mongolskem, Uzbekistánem, Tuniskem, bývalým Sovětským svazem nebo bývalou Jugoslávií. Většina těchto smluv byla uzavřena mezi bývalým Československem a dalšími socialistickými či lidově demokratickými státy. Česká republika jako jeden ze dvou nástupců převzala všechna práva a povinnosti Československa, kromě práv a závazků vázaných na území Slovenska. PFEIFFER, M.; ZAVADILOVÁ, M. „Recognition and Enforcement of Judgments in Commercial Matters Rendered by Courts of Non-Eu Countries in the Czech Republic“ in: ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE - IURIDICA 4, 2020, s. 160.

[2] Např. čl. 54 Smlouvy mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních (dále jen „Smlouva“).

[3] Např. článek 55 Smlouvy.

[4] Např. článek 60 Smlouvy.

[5] A rovněž dle čl. 10 Ústavy České republiky (ústavní zákon č. [1/1993](#) Sb.).

[6] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. listopadu 2021, č.j. 17 Co 328/2021-232, na jehož závěr o výlučné pravomoci navázal Nejvyšší soud při posouzení otázky nedostatku pravomoci ruského soudu jako důvodu pro odmítnutí uznání rozhodnutí.

[7] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. června 2022, č.j. 20 Cdo 1375/2022-307.

[8] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. června 2022, č.j. 20 Cdo 1375/2022-307.

[9] Což navíc mylně usoudil jen na základě uznávaných rozhodnutí soudu.

[10] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. listopadu 2021, č.j. 17 Co 328/2021-232.

[11] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2005, sp. zn. 30 Cdo 444/2004.

[12] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. června 2022, č.j. 20 Cdo 1375/2022-307.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)